

**R.P. Petri Leurenii Societatis Jesu, SS. Theologiæ
Doctoris, & SS. Canonum Professoris Vicarius Episcopalis,
Sive Tractatus Quaternarius Per Quæstiones & Responsa
Canonica Deductus**

Leuren, Peter

Coloniae Agrippinae, 1708

655. Quibus maximè opùs Archidiacono similibúsque Visitoribus ad ritè
justèque procedendum in istiusmodi judicio Synodali puniendísque
excessibus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74203](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74203)

Pietate & moribus, quam in literis instruat.
 7. An doceat illos ministrare Sacro, & comiterur diebus festivis ad Sacrum & lectionem catecheti-
 cam. 6. An additus potui, *Sexto* circa Custo-
 dem: 1. Cujus nominis & famæ. 2. An ediderit
 professionem fidei, & juramentum fidelitatis.
 3. An sub divinis utatur superpelliceo. 4. An be-
 ne fungatur suo officio. 5. An pastor in omnibus
 obsequens. 6. Quoties ecclesiam mundet. 7. An
 ornamenta & ecclesia utensilia sint illi cum in-
 ventario extradita, eaque bene custodiat. 8. An
 ecclesiam & sacramenta extra divina bene claudat,
 nec ulli sine consensu Pastoris ei aperiat aut claves
 tradat. 9. An habeat directionem horologii, &
 illud bene dirigat. 10. An domus Pastoris, Cu-
 stodis & Ludimagistri facta tecta.

10. His interrogatoriis Archidiaconus seu a-
 lius Visitator ex depositione videbit, quæ pro lo-
 ci, temporis aliarumque circumstantiarum exi-
 gentia ordinanda sint; proinde illa ordinet & Pa-
 stori ordinatorum copiam proximo die Domini-
 co vel festo toti communitati publicandam relin-
 quat, ac dein novos testes synodales prævia de-
 nunciatione de eorum officio & obligatione, qua-
 lesque excessus deferre teneantur ad juramentum
 admittat; antiquis nihilominus in obligatione
 ac juramento præstito usque ad finem rotius visi-
 tationis & iudicii synodalis permanentibus. Sur-
 git dein à mensa Visitator, pulsaturque mox or-
 ganum, eo usque donec ecclesiam egressus fuerit;
 exutus dein superpelliceo & stolâ ante summum
 altare paulisper genuflexus iterato Venerabile &
 loci Patronos adorat & salutat, pro successu visi-
 tationis gratias agit, & excessus secundum iusti-
 tiam & divinum beneficium de iudicandis ul-
 teriorem gratiam petit, & ad hospitium se re-
 cipit.

11. Sumpto prandio, cui nullus nisi Visitator
 cum suis comitibus, Pastore, & si quem Visitator
 mandaverit invitari, intererit, procedit ad iudi-
 cium synodale & excessuum, in singulis dijudi-
 cendis Deum & iustitiam præ oculis habens, &
 seclusa omni privata affectione vel passione singu-
 los excessus ex circumstantiis objecti, personæ
 delinquentis, scandali & aliarum circumstantia-
 rum concurrentium considerans, ut qualitas pœ-
 næ qualitati culpæ commensuretur, in omnibus
 tamen præferens misericordiam rigori nimio, &
 ante omnia cavens, ne in punitione magis lu-
 crum & proprium emolumentum, quam vi-
 tiorum emendationem & Dei honorem querere
 videatur.

12. Absolutis synodali iudicio & omnibus ad
 visitationem spectantibus Visitator, si tempus pa-
 tiatur, se suaque disponat, sin minus, illum in se-
 quentem diem differat; eo verò discedente, sic-
 ut in adventu, sic iterum omnes campanæ pulsan-
 tur, donec ad spatium aliquod à loco, quem visi-
 tavit, discesserit.

*Questio 635. Quibus maximè opus Archi-
 diacono, similibusque Visitatoribus ad rite
 & iuste procedendum in istiusmodi iudicio
 synodali, puniendisque excessibus?*

1. **R**esp. hac ferè revocari ad duo capita, ni-
 mirum est insignis prudentia & sapientia,
 quam tam sollicitè & ardentè rogabat DEUM
 Salomon 3. Reg. 3. ut populum sibi commissum

judicare posset, & distinguere inter bonum &
 malum. Vi cuius Visitator non sit temera-
 rius, & nimis facilis in credendo denunci-
 anti, sciens, quòd qui facile credit, facile deci-
 pitur, nec nimium in credendo difficilis, ita ut
 cuilibet discredat, usque dum veritatem oculis
 & manibus palpet; sed præsumptionem, famam,
 rumorem, notorium, sive num crimen sit noto-
 rium vel publicum, an occultum, prudenter
 discutiat. Alterum non vulgaris scientia, non
 tantum in Theologia morali, vi cuius norit præ-
 ceptorum Dei & Ecclesiæ transgressiones, item
 distinguere inter earum gravitatem & levitatem,
 & his similia; sed & in iure Canonico, ad mini-
 mum aliqualem & tantam, ut quid hæc ipsa præ-
 sumptio, fama, rumor, notorium, publicum,
 occultum importent, quam efficaciam ad pro-
 bandum & condemnandum habeant, intelligant.
 Jam verò, quòd si fortassis & in hac tantilla sci-
 entia canonica in uno alterove Commissario Ar-
 chidiaconali defectus aliquis esset, uti quandoque
 contingere, fateri cogit experientia, dum quidam
 è scholis philosophicis vix elapsi, Theologiam
 scholasticam dedignati, Theologia morali per
 pauculos menses satis discontinuè frequentata,
 iure Canonico nequidem salutato unà cum bene-
 ficio Vicaria in Cathedrali obtenta, solertià
 aliquâ æconomicâ, nec non loquendi promptitu-
 dine favorem Canonici Cathedralis Archidia-
 cono adepti, ab eo uti in redituum & rerum æco-
 nomicarum inspectores jam delecti, in Archidia-
 conatus quoque Curatores seu Commissarios Ar-
 chidiaconales assumuntur. Ut huic inquam de-
 fectui aliqua ratione occurratur, dum talibus jam
 nimia negotiorum multitudo occupatis, Jura
 ipsa Canonica aut Canonistas ad fûsum legere
 non vacat, obiter & breviter dictorum termino-
 rum explicationem aliquam subungere placuit.

2. Circa præsumptionem itaque notandum pri-
 mò, illam esse actum intellectûs, nempe iudicium
 de re dubia (versatur enim præsumptio semper
 circa rem dubiam, scilicet quæ se sic vel non sic
 habere potest. Menoch. l. 1. de præsumpt. q. 8. n. 8.
 apud Pirh. ad h. r. n. 1.) formatum ex iudiciis seu
 concurrentia tali circumstantiarum, in quibus
 plerumque vel frequenter res se sic habet: ita ferè
 ex Mascard. de probat. vol. 1. q. 10. num. 8. Farinac.
 in pr. crim. l. 1. q. 36. n. 72. Pirh. loc. cit. Unde vides,
 præsumptionem à conjectura vix differre, nisi
 fortè, quòd præsumptio importet assensum seu ju-
 dicium magis determinatum; conjectura potiùs
 suspensionem seu opinionem levem cum magna ti-
 tulatione, utpote ex levibus iudiciis procedens.
 Pirh. loc. cit. num. 3. ex Menoch. loc. cit. q. 7. n. 42.
 Vides quoque, præsumptionem differre ab ipsis
 iudiciis tanquam effectum iudiciorum per mo-
 dum motivi moventium ad talem assensum. Por-
 rò iudicium est notabile signum delicti vel alte-
 rius rei, de qua dubitatur, ad veritatem cogno-
 scendam intervians. Sûntque iudiciorum alia
 semiplena seu dubitativa, alia plena seu indubi-
 tata, prout ob rariorem vel frequentiore, & or-
 dinariam sui cum veritate, quæ indagatur, con-
 nexionem apta sunt patere opinionem seu suspi-
 cionem aliquam cum formidine seu virtuali du-
 bio, vel assensum magis firmum siue tali formidi-
 ne. Idem ferè est, dum Farinac. loc. cit. num. 44.
 iudicium dividit in proximum & remotum, pro-
 ut nimirum magis verisimile seu aptum vel minùs
 idone-

idoneum ad rem demonstrandam. Item dum Laym. *Theol. moral.* l. 3. tr. 6. c. 2. n. 5. dividit iudicia in levia, quæ tantum suspitionem, & gravia, quæ opinionem non levem, non tamen omnino certam, sed conjunctam cum aliquali formidine de opposito gignunt; & gravissima, quæ pariunt assensum moraliter certum, excludentem omnem formidinem. Unde jam etiam juxta Abb. in c. quanto. num. 3. h. t. Menoch. l. 1. de præsumpt. q. 5. num. 12. & 13. Farin. cit. q. 36. num. 110. & seq. apud Pirh. loc. cit. num. 5. præsumptio dividitur in vehementem seu violentam, quæ nititur indicio vel iudiciis vehementer moveantibus ad assensum seu credendum, rem sic se habere; in probabilem, quæ quidem rationabili, non tamen ita urgente ad credendum ratione nititur; & in levem, quæ in minus probabili & levi ratione fundatur, ac propterea non tam est vera præsumptio, quam suspicio nuda, & plerumque temeraria, quæ à jure rejicitur, & nihil probat. Pirh. loc. cit. citans c. Inquisitioni. de sent. excom. Durand. in specul. part. 2. cit. de præsumpt. §. 2. num. 1. Exempla singularum harum præsumptionum vide apud Pirh. loc. cit.

3. Notandum secundò, præsumptionem aliam esse hominis, quæ ex variis verisimilibus argumentis seu iudiciis à viro prudente, scilicet Judice, formatur, etsi in lege seu jure expressa non sit, eidem tamen uti & rationi non repugnat, sed conformatur. Pirh. n. 6. Sic v. g. præsumitur commisisse homicidium, qui stricto gladio visus est egredi ex domo occisi. Et quamvis hæc præsumptio eundem effectum habeat probandi, quam præsumptio Juris. Menoch. cit. q. 5. num. 17. & seq. Farin. loc. cit. num. 98. & seq. tollitur tamen per contrariam probationem; elucescente enim veritate, cessat & evanescit præsumptio. Menoch. de præsumpt. l. 1. q. 31. num. 2. Aliam verò esse præsumptionem Juris, quæ in jure expressa, seu à lege approbatur. Dum nimirum lex ipsa seu jus ex alio indicio rem dubiam colligit & censet esse veram. Dicitur hæc præsumptio patens probatio. Barbof. in collectan. in c. ad nostram. de empr. & vendit. num. 6. citans Gonz. ad Reg. 8. Cancell. gl. 43. Covar. l. 2. variar. c. 6. num. 1. item l. licet. de Legatis. Item vera & liquidissima probatio. Garc. de benef. p. 5. c. 1. num. 530. Paris. de resign. l. 1. q. 14. n. 15. citans Card. Paris. vol. 1. cons. 32. num. 45. Unde jam etiam vides, præsumptionem juris plurimum differre à fictione juris; cum præsumptio hæc, ut constat ex jam dictis, nihil sit aliud, quam dum Jus ipsum censet ex certis iudiciis veritatem rei aliàs dubiæ rectè colligi, & hanc ipsam conjecturam seu præsumptionem pro probatione legitima admittit, etsi non ita directè probet sicut instrumenta & testes, sed tantum indirectè seu potius in consequentiam. Engels ad tit. de præsumpt. num. 1. fictio verò juris non est rei dubiæ, sed certa falsitatis pro veritate assumptio ex certa causa ad inducendum aliquem juris effectum; contra quam proinde fictionem nulla prorsus oppositio seu probatio in contrarium admittitur. Engels loc. cit. num. 14. Exempla hujus fictionis juris sunt, dum hæres fingitur eadem persona cum defuncto, ut propterea in omnia ipsius jura tam activa quam passiva succedat. l. hereditas. ff. de R. I. l. vitia. c. de acquir. possess. Item dum contractus fit sub conditione, eveniente conditione, retrahitur conditio, & fictio juris censetur ab initio purè contractum, l. prior.

ff. qui potiores in pignore. Item præsumptio, etiam juris & de jure, non aliter locum habet in conscientia, quam si veritas subit: fictio autem, quamvis sit rei falsa; tamen in conscientia obtinet. Engels loc. cit. num. 15. ubi etiam dat differentiam hujus rationem, nimirum, quòd in causis, in quibus non potest apparere de veritate, lex quidem subinde aliquid præsumat & pro vero habeat; interim tamen non intendat aliquid statuere vel obligare contra naturalem & genuinam veritatem; in fictione autem lex præcognoscat falsitatem, & nihilominus certè justa de causa aliquid statuit & discernit. Præsumptio hæc juris subdividitur in præsumptionem juris tantum, & in præsumptionem juris & de jure. Prior est, quando lex in dubio aliquid præsumit, sed ulterius non procedit, statuendo aliquid, quod pro jure habeatur. Talis præsumptionis exempla adducuntur ab Engels num. 13. v. g. omnes decime ad Parochum spectare præsumuntur, quamdiu is, qui contra Parochum jus decimandi præterdit, aliud ostendere nequit. l. 2. de restit. spol. in 6. Bona Clericorum præsumuntur acquisita ratione ecclesiæ, nisi constet, habuisse illos bona patrimonialia, dum promovebantur ad Clericatum. c. 1. de pecul. Clericor. & c. Præsumptio juris & de jure est, dum lex non tantum præsumit aliquid, seu censet habendum pro vero; sed insuper super præsumpto statuit aliquid. Pirh. loc. cit. num. 8. ex Menoch. loc. cit. q. 3. num. 17. ut dum lex non tantum ex certis iudiciis colligit aliquid, sed & jubet idipsum firmiter habendum pro veritate, ita ut probatio in contrarium non admittatur, nisi de aperta veritate constet. Laym. *Theol. moral.* tr. 6. c. 2. num. 5. Pirh. num. 8. citans Abb. in cit. c. quanto. num. 2. & Felin. num. 3. Menoch. loc. cit. q. 60. num. 2. Dicitur hæc præsumptio necessaria & violenta; quæ ex certis & indubitatè signis desumitur. Pirh. loc. cit. citans Durand. ubi ante. num. 5. Talis præsumptionis exemplum est, dum cognoscens sibi desponsatam sub conditione, v. g. si nobilis es, præsumitur remississe conditionem, & absolute consensisse in matrimonium, c. per tuas. de condit. appost. Item cohabitans per sesqui annum viro, cui coacta nupsit, præsumitur liberè in eum consensisse, & adhærere ei tenetur, nec admittitur postea ad probandam violentiam, perinde ac si liberè ab initio ei consensisset, c. ad id. de sponsal. Alia exempla hujus præsumptionis vide apud Engels. loc. cit. num. 11. & 12.

4. Notandum tertio, præsumptionem hominis, etsi regulariter plenam fidem non faciat, nisi aliis adminiculis adjuvetur; v. g. famâ, depositione unius testis & c. possunt tamen quandoque esse aded violentæ & vehementes hæc præsumptiones, ut (intellige sine aliis adminiculis) probationem plenam efficiant, ex qua Judex possit proferre sententiam definitivam. Engels. loc. cit. num. 2. Sed neque onus probandi in adversarium rejicit, nisi sit violenta. Menoch. loc. cit. q. 33. n. 9. Pirh. sub num. 6. Admittit etiam probationem in contrarium, atque ab ea eliditur. Si enim una præsumptio tollit aliam, multò magis probatio in contrarium elidit præsumptionem. Menoch. loc. cit. n. 2. Præsumptio verò juris regulariter relevat ab onere probandi illum, pro quo stat, & adversarium onere probandi inquietat. Menoch. de præsumpt. l. 1. q. 33. n. 2. Garc. de benef. l. 5. t. 1. num. 530. Paris. de resign. l. 11. q. 14. num. 15. citans Cravet. conf.

conf. 229. col. ult. Card. Paris. vol. 3. conf. 42. & c. juxta l. 1. de probat. Præsumptio juris, & de jure, etsi, ut dictum, inducat firmum jus, habeaturque pro ipsa veritate exclusiva probationis in contrarium, lege sic statuente. Mascard. loc. cit. q. 10. n. 48. Farinac. cit. q. 36. num. 100. & c. fallit tamen id ipsum in pluribus casibus. Pirh. num. 9. Sic primò admittitur contra illum probatio per confessionem, saltem judicialem, ejus, pro quo stat præsumptio, modò sit de facto, quod sit in illius potestate. Pirh. loc. cit. cum Mascard. l. 1. de præsumpt. q. 61. n. 5. Exempla hujus rei vide apud eundem. Quin & per extrajudicialem (ut tenet Menoch. loc. cit. num. 16. cum Baldo contra Alciat. apud eundem Pirh. num. 12.) modò ea postea in judicium deducatur, & per testes probetur; v. g. si is, pro quo sententia lata est, quæ jam transiit in rem judicatam, extra judicium confiteatur, eam falsam esse, hæc confessio, si testibus probetur in judicio, admittitur contra præsumptionem ortam ex re judicata. Menoch. loc. cit. n. 4. Secus tamen est in causa matrimoniali, seu non statur confessioni conjugum, si agatur de matrimonio jam contracto penitus dissolvendo ob impedimentum dirimens; cum hoc non sit in potestate eorum positum; juxta c. super eo. De eo, qui cognovit consang. Pirh. cit. n. 9. Hujus tamen iterum contrarium est, dum quæritur, an matrimonium contractum, & lex præsumit contractum ob consentum præsumptum ex subsequuta copula; Tunc enim, si vir & mulier fateantur, se habuisse copulam aliò animò, quam contrahendi matrimonium, jam eliditur ille præsumptus consensus seu præsumptio juris, staturque illorum confessione (nisi adhuc aliqua fraudis suspicio) ac ita hoc casu matrimonium non dissolvitur, sed non fuisse contractum declarat. Pirh. ex Menoch. l. 3. de præsumpt. præsumpt. 1. num. 11. & 12. Ratio horum est, quòd etsi præsumptio juris & de jure habeatur pro ipsa veritate, non est tamen verè & propriè ipsa veritas; & in claris ac indubitatis non habet locum præsumptio. Confessio autem illius, pro quo stat præsumptio, detegit veritatem, cum nemo præsumatur contra se temerè confiteri, nulla que sit melior & efficacior probatio, quàm proprii oris confessio. Menoch. l. 1. de præsumpt. n. 6. apud Pirh. Secundò, etsi contra dictam præsumptionem non admittatur probatio directa, admittitur tamen indirecta. Cum enim lex ad talem præsumptionem requirat certas qualitates seu circumstantias, semper admittuntur probationes, quòd non sit talis casus, vel non adsit talis circumstantia. Pirh. num. 10. citans Felin. in c. quanto. h. 7. Menoch. cit. l. 5. q. 65. n. 1. v. g. contra præsumptionem illam juris & de jure, quæ mulier, quæ per metum incultum contraxit matrimonium, præsumitur ex diuturna cohabitatione cum viro in id liberè consensisse, merumque purgatum esse, admittitur indirecta probatio, quæ proberur, illam etiam violentè & coactè tamdiu viro cohabitasse. Tertio admittitur probatio in contrarium per notorium; probatio enim, quæ fit per evidentiam facti, nunquam exclusã censetur; cum, quando certò & evidenter constat de veritate, cesset dubium, circa quod versatur præsumptio, Pirh. n. 11. & notorium non eget probatione, & in claris non est opus conjecturis. Paris. de confid. q. 44. n. 7. & 8. juxta l. continuus. ff. de

verbor. oblig. & sic notorium relevat ab onere probandi. Paris. de resign. benef. l. 11. q. 6. num. 82. citans l. 1. c. de Dot. privileg. c. vestra. de cohabit. Cler. modò tamen hoc notorium sit permanens (notorium enim facti transeuntis eget probari per testes, juxta c. vestra. de cohabit. Cler. & mulier.) & allegetur; etsi enim notorium non eget probatione, eget tamen allegatione. Menoch. loc. cit. q. 67. De notorio plura paulò post. Quarto admittitur contra illam probatio parte non opponente; cessat enim tunc præsumptio, dum adversarius, qui non opposuit, videtur tacitè consentire, & sic juri suo renunciare, nimirum in casibus, in quibus pars potest renunciare favori suo; secus enim est in iis, quæ non pendent à voluntate partium, & in causis criminalibus. Menoch. loc. cit. q. 68. num. 3. apud Pirh. cit. num. 11. Quinò admittitur probatio facta per quinque, quin & per duos vel tres testes, si sint valde integri & probi, ut Menoch. l. 1. quest. 63. & 64.

5. Notandum quartò, præsumptionem juris & de jure habere alios insuper effectus. Primò, quòd impediatur appellatorem. Pirh. loc. cit. num. 12. citans Menoch. lib. 1. quest. 26. Zoef. Comment. in Decret. h. 1. num. 9. quia is, contra quem stat præsumptio, habetur pro convicto & confessio; convictus autem & confessus appellare nequit l. 2. c. quorum appell. non recipi. Cumque hæc præsumptio habeatur pro veritate, & non admittat probationem, appellatio contra illam interpolata censerit nequit iusta. Secundò ad illam refellendam non admittitur juramentum ejus, contra quem stat; eòdem illud non deferatur à Judice, nisi ubi causa dubia; causa verò, pro qua stat præsumptio hæc, non sit amplius dubia, sed pro certa habeatur. Zoef. loc. cit. num. 8. Menoch. q. 77. num. 1. Quin & idem dicendum de præsumptione juris tantum juxta Barthol. & alios, aliis id negantibus, aliis consentibus; id relinquendum Judicis arbitrio, cujus sit considerare qualitatem præsumptionis & personæ juraturæ; & sic in foro conscientie credi juramento opponentis contra præsumptionem juris; cum in hoc foro stetur veritate, cujus quisq; sibi est conscius, quidquid præsumatur in foro externo. Pirh. cit. num. 12. ex Menoch. Tertio ex præsumptione juris & de jure potest ferri sententia definitiva; cum hæc præsumptio, ut dictum, censeatur vera & plena probatio, & habeatur pro veritate, Menoch. cit. l. 1. q. 40. num. 1. & 2. apud Pirh. qui & idem dicat de præsumptione juris tantum; cum & hæc sit liquida & manifesta probatio, modò per contrariam probationem non fuerit elisa. An autem idem dicendum de præsumptione hominis, dum lege non nititur, pendere ex arbitrio Judicis arbitrantis, quantum ei fidei haberi possit; pro quo etiam citat Zoef. ubi ante, num. 12. Et sic in genere poterit Judex ex præsumptione vehementi seu violenta, sive ea à parte adversa allegata & manifestata sit sive non, sed aliunde in judicio manifestata, absque alia probatione procedere ad sententiam definitivam, etiam condemnatoriam Argumento c. affinitate. h. 1. ubi allegatur judicium Salomonis 3. Reg. 3. ex sola præsumptione, ut gl. hic. v. date hinc, ferentis sententiam definitivam, adjudicando illi mulierum

lièrum tanquam vera matri infantem, cujus videbat commoveri viscera ad intentam infantis divisionem. Simile exemplum ex violenta præsumptione lata sententiæ definitivæ de faciendò divortio, habetur *c. ex literis. h. r.* Et licet hoc ipsum, nimirum quòd Judex ex tali præsumptione violenta possit procedere ad sententiam definitivam, habeat potissimum locum, ubi agitur civiliter, ut contigit in casu *cit. c. affinitate. h. r.* ubi agebatur civiliter ad restitutionem filii, ut Abb. *ibidem num. 6.* uti & *c. ex literis.* ubi agitur de instituendo divortio; potest tamen etiam quandoque in causis criminalibus ex vehementissimis & moraliter certis indiciis, quæ trahunt Judicem quasi violenter ad credendum, procedi ad sententiam condemnatoriam, ut patet ex *c. 2. & 13. h. r.* & Abb. *in cit. c. quanto.* etiam aliàs de crimine gravi quis condemnari nequeat ex solis vehementibus probationibus, ut constat ex *c. literas. h. r.* ubi Papa noluit suspectum de hæresi condemnari ob solam vehementem suspicionem. Abbas *ibidem num. 5.* Barbof. *num. 4.* (qui tamen id ipsum limitat: nisi sint præsumptiones juris & de jure; quia ex tali præsumptione crimen patet) & Canonistæ communiter; eo quòd in causis criminalibus requirantur probationes indubitata, & luce meridiana clariore *l. fin. c. de probat.* Ubi & illud observandum, quòd quanto crimen est gravius, tantò ad condemnandum præsumptiones debeant esse vehementiores; cum cautius agendam, ubi periculum majus vertitur, *c. 3. de Elef. in 6.* Pirh. *num. 49.* Et sic procedi potest ad pænam extraordinariam inferendam, argumento *l. ult. c. de probat.* Quin etiam interdum ad ordinariam in criminibus occultis, quæ sunt difficilis probationis, ita ut perfectè probari nequeant, Pirh. *loc. cit. num. 14.* citans Abb. *ubi ante. num. 6.* Laym. *Theol. moral. l. 3. tr. 6. c. 2. num. 6.* Zoël. *ad h. r. num. 12.* Imò ad corporalem & capitalem. Paris. *de confid. q. 71. num. 42.* ubi: *quoties præsumptio posita est à lege, tunc ex ea sequi potest condemnatio etiam Capitalis;* additque esse communem opinionem, de qua attestetur Clar. *l. 5. recept. sent. §. ult. q. 20. vers. etiam scias.* Boss. *in tit. de convict. num. 29.* Pro quo eodem Pirh. citat Menoch. *l. 5. de præsumpt. præsumpt. 41. num. 3.* ubi id doceat de adulterio. Quamvis idem Pirhing *num. 16.* subjungat, Menochium *loc. cit. num. 15.* putare, cum adulterium simile crimen præsumptivè solùm probatum est, non posse imponi pænam ordinariam & capitalem *Legis Juliae de adulteriis;* cum non constet verè ac propriè commissum adulterium, sed solùm pænam extraordinariam. Sic itaque indicia violentam præsumptionem commissi adulterii fundantia sunt, dum testes deponunt (qui est casus *c. ex literis*) vidisse se solum cum sola, nudum cum nuda in eodem lecto, in locis abditi, & in iis procedi potest ad sententiam condemnatoriam divortii & amissionem dotis; quin & ad pænam ordinariam adulterii, Pirh. *cit. num. 16.* cum Abb. *cit. num. 3.* cum licet adulterium hac ratione non sit probatum verè ac propriè per sensum proprium, sit tamen plenè probatum præsumptivè. Et nisi ex tali præsumptione in talibus indiciis fundata procedi posset ad pænam ordinariam adulterii, vix unquam similibus criminibus oc-

cultis, quæ vix unquam directè per testes de visu vel alio sensu proprio probari possunt, imponi posset pæna ordinaria. Et sic in genere sufficienter probari posse (intellige in ordine ad pænam ordinariam infligendam) quæ sunt secreta, cum communi tenet Paris. *de confident. q. 71. num. 5.* Lotter. *de rebenef. l. 3. q. 29. n. 54.* Item quæ sunt fraude ac dolo; eò quòd hæc & similia sint difficilis probationis, Paris. *loc. cit. num. 6.* Et licet in criminibus, ut dictum, requirantur probationes luce meridiana clariore. *l. scient cuncti. de probat.* Sufficiunt tamen propter criminis atrocitatem, & quia de exceptis est, præsumptiones (intellige violentæ) Paris. *loc. cit. à num. 23.* Castropal. *de simon. l. 3. p. 27. num. 2. & c.* Et sic in specie ad simoniam & confidentiam sufficiunt tales præsumptiones, ut satis constat ex constitutione Pii V. Paris. Lotter. Castrop. *loc. cit.* potestque ex iis procedi ad condemnationem, & declarari, collationem, v. g. simoniacam, & committentes incidisse in pænas iis statutas in dicta Constit. ut Paris. *loc. cit. num. 42.* dicens ita communiter servari & practicari.

6. Illud tamen occasione hujus notandum, quòd certum sit, ex solis osculis & amplexibus non induci violentam præsumptionem, adeoque nec plenam probationem adulterii, vel fornicationis sine aliis adminiculis. Barbof. *in cit. c. literis. num. 2. & 3.* Sanch. *de matrimon. l. 10. d. 12. num. 46.* Menoch. *cit. præsumpt. 41. num. 18. & seq. apud Pirh.* Item & illud, quòd nec fama nec rumor viciniæ, nec propria confessio conjugum de interveniente impedimento affinitatis contractæ ante matrimonium in initum per fornicatiam copulam cum consanguinea uxoris, etiam simul sumpta sufficiant ad gignendam præsumptionem violentam, sufficientem ad decernendum divortium quòd ad vinculum matrimonii. *c. super eo, qui cognovit consang. uxor.* Si tamen plura concurrant adminicula, v. g. quòd vir & neptis uxoris ante matrimonium visi sint simul vagari per prata, nemora, vias & invia, sitque de hoc fama publica, accedat insuper confessio jurata conjugum de habita dicta copula, virque propendeat ad uxorem ductam retinendam, evadet præsumptio violenta & plena probatio, sufficiens ad pronuntiandum, subesse impedimentum dirimens, & matrimonium nullum, juxta *c. tertio loco. h. r.* De cætero qualiter matrimonium probari possit per præsumptiones & conjecturas, vide apud Pirh. *h. r. à num. 44.*

7. Notandum quintò in delictis semper præsumi dolum, dum omne malefactum vel damnnum injustum illatum alteri præsumitur malo animo factum sive illatum. Pirh. *num. 19. & 20.* Argumento *c. sicut. h. r.* nisi tamen contrarium probetur vel alia validior præsumptio in contrarium afferatur. Argumento *l. 1. c. ad Leg. Cornel. de sicariis,* ex qua constat, eum, qui occidit hominem, probare debere, se id non fecisse animo occidendi, sed v. g. casu. Sic deprehensus abstulisse rem alienam dicat, se id fecisse, quis putabat dominum non esse invitum, contra illum adhuc manet præsumptio juris, esse illum furem; cum Dominus non præsumatur rem suam jactare velle, vel consentire, ut sibi ignorantis res sua subducatur,

8. Notandum sextò, ex præterito statu re-
ctè præsumi de futuro. Sic ex antea vita præ-
sumitur de futura. *cap. mandata. h. t. Barbof. ibi-
dem, num. 1.* sic *cap. in juventute. h. t. de eo*, qui
in juventute fuit continens, præsumitur non esse
incontinens in senio, maxime si literatus est. Sic
cap. scribam. h. t. de eo, qui negligens fuit tempore
præterito, præsumitur, quòd etiam sit negli-
gens tempore futuro. Sic *cap. literas. de restitut.*
spoliat. ex præterita favitia mariti in uxorem fit
præsumptio, ipsum etiam futuro tempore faviturum
in eam, idèque uxor, quæ se ab eo separavit,
non est ei restituenda. Sic juxta regulam
juris, qui semel malus, semper præsumitur malus,
Pirh. nu. 27. citato Menoch. *lib. 1. de præsumptis*
quæst. 24. num. 2. & seq. Verùm præsumptio hæc à
præterito ad futurum non habet locum in iis,
quæ temporis cursu necessariò, vel verosimiliter
immutantur. Sic, qui in pueritia nescivit literas,
malè præsumitur, etiam futuris temporibus
imperitus; cum verosimile sit, hominem
successivè discere potuisse, quæ antea ignoravit.
Sed hæc præsumptio à præterito ad futurum non
est unquam præsumptio juris & de jure, sed juris
iuris. Pirh. num. 29. citato Menoch. *ubi antè, numer.*
29. Sic quoque quandoque ex præterito fit
præsumptio de præsentè, verbi gratià, qui tempore
præterito fuit subditus, etiam nunc præsumitur
subditus. Menoch. *loc. cit. num. 9.* qui olim
possedit, præsumitur etiam nunc possidere. Ar-
gumento *cap. olim. de restitut. spol.* & *L. five. c. de*
probat. Sic quoque quandoque præsumitur ex
præsentè de præterito, verbi gratià, qui nunc
non est dives, & ideo non solvendo, rectè præ-
sumitur, etiam tempore præterito non fuisse dives.
Pirh. ex Menoch. *loc. cit. nu. 44.*

9. Notanda septimò præsumptiones quædam non
violente commissi criminis ad institutum nostrum
servientes. Primò, præsumi contra illum, qui de-
clinat iudicium, & pro illo, qui offert se iudicio.
cap. nullus. h. t. Abb. ibid. num. 1. Sic dicitur *cap.*
decernimus. caus. 3. quæst. 9. manifestum est (scilicet
præsumptivè, ut gloss. *ibid. v. eodem*) confiteri
eum de crimine, qui, in indulto iudicio, purgan-
di se occasione non utitur, sive qui intra termi-
num sibi à jure concessum ad se purgandum non
comparat, sed contumaciter se absentat. Circa
quæ tamen observandum, quòd si quis ante in-
quisitionem aut accusationem factam metu ejus-
dem fugiat, fuga illa non faciat probationem,
ne quidem semiplenam, præbeat tamen suspi-
cionem ac præsumptionem non levem commissi
criminis. Pirh. num. 31. citans Mascard. *de probat.*
conclus. 819. num. 1. 10. & 15. Farinac. *in pr. crimin.*
lib. 1. quæst. 48. num. 1. & 27. quia plerumque rei &
criminis conscii fugà salutem quarunt. Et hæc,
nisi alia causa probabilis fugæ seu discelsus ad-
ferri possit; tunc enim, cum odia sint restringen-
da, &c. *Reg. Juris in 6.* benignior in dubio inter-
pretatio sequenda. Sic sola fuga ante accusatio-
nem non facit iudicium ad torturam, si justus &
probabilis timor ad sit futura accusationis, ver-
bi gratià, post comminationem illius. Idem est,
dum quis fugit metu incarcerationis; cum ne-
mo tenetur se exponere, aut ex carcere suam
innocentiam probare. Pirh. *cit. num. 31.* citatis
Gail. lib. 2. observat. 109. num. 8. & 9. Farinac. *loc.*
P. Leuren. Tract. IV. De Archidiacon.

cit. num. 28. & seq. Quòd si verò quis fugiat post
institutam inquisitionem, vel accusationem,
præsumitur non fugisse ex conscientia criminis,
sed ob probabilem timorem instituti processus,
qui per se pericula, molestias & vexationes
causare solet, quas non omnes, etiam innocen-
tes, subire volunt; quia fortè timent Judicium
favitiam, vel potentiam inimicorum, falsos
testes, &c. Pirh. *loc. cit. num. 32.* citatis Menoch.
lib. 1. de præsumptis. quæst. 89. num. 39. Farin. *ubi antè,*
num. 27. Nihilominus & hæc fugam, etsi non
faciat præsumptionem contra fugientem, asser-
te tamen aliquale criminis indicium, seu suspi-
cionem levem, colligi in *cap. nullus. h. t.* ita ut, si
alia accedant adminicula seu indicia, efficere
possit semiplenam probationem sufficientem ad
torturam, ait Pirh. *loc. cit.* citatis Menoch. Masc.
Farin. qui tamen ultimus ultra fugam gravia in-
dicia requirit ad torturam. Sic etiam, dum fa-
mulus fugit, seu abit à Domino in salutato hospite,
& eodem tempore res aliqua in domo amissa
est, fuga non quidem plenam probationem, præ-
sumptionem tamen furti facit. Pirh. num. 33. cita-
tâ glossâ in *authen. de exhib. reis. §. Si verò semel.* Et
hæc defuga, dum ea objicitur ut indicium cri-
minis; aliud enim est, dum ea tanquam spe-
ciale delictum objicitur, ut dum miles fugit ex
castris,

10. Notandum octavò: dum quis ex duobus
sibi objectis unum tantum negat, alterum taci-
tè confiteri præsumitur. Sicut è contra, si unum
confiteatur, alterum tacitè inficiari præsumitur.
cap. nonne. h. t. Cujus ratio est, quòd quando quis
potest prohibendo, vel negando, aut contradi-
cendo impedire actum, & tacet, tunc taciturnitas
habeatur pro consensu; secus, si non possit
prohibendo, vel negando. Diligenter tamen
hic attendendæ circumstantiæ, quæ tales esse
possunt, ut præsumptio hæc locum non habeat.
Pirh. num. 36. citato Laym. *Theol. moral. tit. 2. c. 3.*
num. 3.

11. Notandum nonò circa præsumptionem,
quæ ex vicinitate loci præsumitur notitia facti lo-
ci vicini. *cap. quosdam. h. t. Barbof. ibidem, nu. 1.*
sive quæ vicinus præsumitur scire eam, quæ in vi-
cinitate facta, seu sui vicini. *cap. quoniam. h. t. Bar-
bof. loc. cit.* citans Parisium. *conf. 23. num. 18. lib. 1.*
Tusch. v. scientia. conclus. 62. num. 1. Mascard. *de*
prob. conf. 752. &c. id intelligendum de factis,
quæ sunt communiter nota in loco illo, & tunc
contra præsumptionem juris non facile admittit-
tur volens probare ignorantiam per proprium ju-
ramentum. Abb. *ad cit. cap. num. 3.* Menoch. *de præ-*
sumpt. lib. 6. præsumpt. 24. nu. 10. quemadmodum
si quis alleget ignorantiam legis vel edicti publi-
cè promulgati, ordinariè non auditur, si eam igno-
rantiam clarè & dilucidè non probet; quia con-
tra talem stat præsumptio juris. *cap. 1. de postulat.*
Pirh. num. 38. citans Innocent. *in cap. 2. de constit. in*
fine. E contra, si facta in vicinitate non sint publicè
nota in loco illo, non præsumitur vicinus illa scire,
sed alleganti ignorantiam credendum, nisi ex offi-
cio tenebatur factum indagare; cum ignorantia fa-
cti alieni regulariter præsumatur, donec scientia
proberetur. *Regul. Juris 47.* Quòd si ignorantia ta-
lis, spectatis circumstantiis, verosimilis apparet
Z
Judi-

Judicis arbitrio relinquitur, an ei juramentum deferendum; eoque cum ignorantia in mente hominis lateat, aliter probari nequeat, quam per juramentum allegantis. Pirh. num. 38. ex Menoch. loc. cit. num. 3. & seq. qui tamen num. 8. & 9. dicat, non debere in supplementum probationis deferri juramentum alleganti ignorantiam facti alieni, dum contra allegantem est vehemens presumptio, vel ubi agitur de gravi alterius praejudicio. Ubi etiam illud observandum, quod si testis deponens de facto vicini, quod palam fieri solet, interrogetur de causa scientia, & is hanc causam reddat, dicendo, se id scire, quia vicinus est, probationem ejus admitti debere, quia probat praesumptivè, sive juxta praesumptionem juris. Deponens verò de facto in vicinia, quod clam & secreto fieri potest & solet, verbi gratia, contractus celebratus, testamentum conditum, adulterium commissum à vicino, &c. nihil probat; cum tales actus vicini non praesumantur sciri. Porro vicini dicuntur, qui habent praedia vicina; item qui habent aedes in conspectu, sive sint proximae, sive non. Item qui habitant in eadem contrata secundum vulgi opinionem. Barbosa ad cap. quosdam. h. t. num. 2. citatis Tiraquel. de retract. lign. §. 1. gl. 9. num. 21. Menoch. de habit. casu. 122. à num. 13. &c. Notandum etiam, quod factum notum in loco remoto praesumitur etiam notum in loco vicino, cap. quanto. h. t. Admittitur tamen contra hanc juris praesumptionem probatio in contrarium. gloss. h. t. v. non potuit. Abb. num. 1. apud Pirhium num. 39.

12. Notanda decimò: circa hos terminos Notorium, fama, infamia, quae praesumptionem fundare, vel excludere possunt sequentia. Primum, cum dicatur cap. consuluit. de appellat. pleraque judicantur notoria, quae non sunt. videndum, quid proprie sit notorium. Proinde dico, notorium non esse, quod simpliciter verum est, vel manifestum, sed ejus veritas publice, adeoque majori parte populi est patens, & ideo nullo modo valet celari. Lotter. de re benefic. lib. 3. quest. 18. num. 39. citans Surdum conf. 188. num. 13. &c. addit tamen Lotterius, id non tam crudè intelligendum, quod minùs ad constituendum notorium simplex facti sufficiat id gestum coram decem hominibus, juxta Cynum in Lea quidem. & de accusat. num. 1. & 2. cum multitudo conficiatur à turba, turba autem à numero decem hominum. Porro notorium aliud est tale notorietate facti, quod nimirum est notorium per evidentiam facti, quae nullà tergiversatione celari potest. Aliud notorium notorietate juris, nimirum delictum, quod ordine judicario comprobatum & sententiatum est, vel confessum in judicio. Etsi autem notorium notorietate facti non egeat probatione; sed sufficiat illud allegare. Lotterius loc. cit. num. 44. citans Cardin. Gemin. &c. id tamen non sufficit, dum hoc ipsum in dubium revocatur. Lotterius ibidem ex Felin. in cap. si Clericus laicum. de foro compet. num. 3. ubi enim aliquid debet constare, non sufficit allegari. Lotterius num. 45. qui etiam num. 46. subdit, vix esse excogitabilem casum, in quo evitari possit necessitas justificandi hanc notorietatem, etiam si illa plusquam vera sit, cum licet in note-

scat aliis, tamen adhuc non sit cognita Judici tanquam Judici. Quod ipsum, ut praestetur, necessaria est causae cognitio, praevia citatione partis. Lotterius num. 47. citans Ferret. conf. 31. num. 35. cum hac tamen exceptione: nisi agatur de notorio facti permanentis, ut idem Lotterius numer. 48. citans Abbat. in cap. dudum. de elect. num. 6.

13. Fama est notitia & opinio manifestata & divulgata extrinsecis voce, orta ex rationabilibus & probabilibus conjecturis (non enim requiritur, ut ii, apud quos, verbi gratia, delictum divulgatum & diffamatum, sint testes de visu; quia tunc non esset tantum diffamatum, sed notorium: vel etiam, ut opinio illa ortum habuerit à pluribus testibus de visu dignis; tunc enim esset manifestum) sufficientibus tamen ad hoc, ut viri providi graves & honesti opinentur ita esse (alias enim non erit fama, sed vox vana populi. Sylv. v. fama.) habita à majore parte (ita ut in majoribus criminibus major numerus personarum, quam in minoribus requiratur ad infamandum, & multò major ad infamandum personas publicas, quam privatas. Abb. in cap. inquisitionis. de accusat. num. 6.) virorum honestorum, prudentum ac gravium (infamis enim non est, cujus fama lata tantum apud malevolos, maledicos, pueros, mulieres, aliave personas leves. Garcias de benef. part. 7. cap. 8. num. 12. Sanch. opusc. lib. 6. cap. 3. dub. 90. juxta cap. quanto & qualiter. de accus.) qui verisimiliter id scire possunt ac debent, si factum est verum & divulgatum; quales ferè sunt vicini, vel multitudo eorum, quorum interest scire, verbi gratia, scholarium Universitatis, etsi hi habitent in diversis plateis seu partibus civitatis, respectu delicti commissi ab uno eorum, ita ut, si eorum multitudo sit parva, & non tanta, ut constituat populum (ad quem constituendum, ut dictum, requiruntur ad minimum decem, cap. curio. 19. quest. 3. Sylv. v. populus) non sufficiat major pars illorum, ut dicatur factum famosum. Porro fama bona excludit praesumptiones malas. Paris. de consi. quest. 74. num. 2. citans Tiraq. de penis temp. conf. 15. num. 2. & tollit praesumptionem delicti. Paris. ibid. ex Angel. tract. de malef. v. fama publica. Item regulariter fama facit semiplenam probationem. Paris. loc. cit. quest. 51. num. 11. Imò cum aliquibus adminiculis plenè probat in his, quae sunt difficili probationis. Paris. loc. cit. quest. 71. num. 17. citans cap. propterea. de testib. Host. in cap. ult. quod metus causa. Alex. conf. 53. l. 2.

14. Infamia duplex est. Alia facti. Haec ut distincta ab infamia juris, est macula quaedam moralis, independenter ab omni lege humana ad ipsum factum consurgens, & partens de operante notitiam obscuram cum vituperatione & reprehensione, per quam in opinione hominum persona tanquam maculata censetur indigna ad actus quosdam legitimos, dignitates & munus. Ego Fori benef. part. 1. qu. 339. num. 1. Privat haec dicitur & primò possessione naturali famae Passer. de elect. cap. 25. num. 547. Alia est infamia juris, quae est macula moralis ad factum non nisi ex vi & institutione legis, sive scriptae, sive non scriptae, consurgens & maculans in ordine ad effectus

à lege intentos. Unde & definiti potest, quod sit à jure introducta privatio domini famæ legalis, seu ejus famæ honorabilis & claræ, quam in hominibus supponunt actus legitimi, ut decenter & validè exercentur. Unde vides, hanc infamiam juris non dicere opinionem aliorum, nec esse necessariò quid divulgatum, uti requiritur ad infamiam facti; quia hoc famæ dominio privati sunt etiam delinquentes occultissimi, quibus hæc pœna infamiae juris ipso facto incurrenda statuta est (infames enim sunt, quos lex infamat eo ipso, quod aliquid commiserint. Jason in *L. cunctos populos, de summa Trinit. lect. 2. num. 44.*) Quod autem tales delinquentes occultos non liceat infamare extra iudicium, inde est, quod etsi dominium famæ amiserint, eam de facto tamen adhuc possideant; & nec latro sine injuria exturbandus possessione propriâ auctoritate. Passer. *loc. cit.* Ex quibus jam etiam inferitur, quod infamia facti & simul juris incurfa privet dominio & possessione non tantum naturali, sed & civili famæ propriæ; & consequenter (qui est effectus secundarius utriusque hujus infamiae) infamis talis erit inhabilis & impeditus ad actus legitimos, præsertim Ordinum, Prælatuæ, dignitatis, propter excellentem honorem & sanctitatem suam respicientium ministrum, quia hominum optione sit claræ famæ, & æstimationis commendabilis. Passer. *loc. cit. num. 543.* Porro infamia facti propriè loquendo est indispensabilis; cum jus naturæ & dictamen rationis indispensabile prohibeat infamem manentem talem (hoc est, qui digna poenitentia, & virtuosâ vitâ præcedeat om infamiam non absterfit) promoveri ad beneficia ecclesiastica. Ego in *Foro Benef. cum Passer. loc. cit. num. 540.* Docentes contrarium, ut Barbof. *de off. Episc. alleg. 43. num. 30.* Mirand. *tom. 2. qu. 8. art. 5. Rodriq. to. 1. qu. 24. num. 6. &c.* nimirum posse in hoc dispensari. Hi, inquam, confundunt infamiam facti cum infamia juris, in qua quandoque dispensari potest etiam ab Episcopo. An verò infamis ipso jure, occultus tamen, teneatur se extrinsecus habere ut infamem, abstinendo ab actibus legitimis, verbi gratiâ, ab Ordinibus, à beneficiis acceptandis, &c. Vide resolutum à me in *Foro benef. part. 1. qu. 342. nu. 1.* ubi secutus sum partem negativam cum Azor. *to. 1. lib. 8. cap. 13.* Sanchez *de matrim. l. 7. d. 13. num. 1.* Passer. *num. 555.* contra Suarez, Felin. &c. eò quod qui manet in possessione famæ suæ, retinetque jus possidendi, eaque utendi, habet extrinsecus & possidet æstimationem illam laudabilem, quam ratio & iura requirunt ad actus legitimos, dignitates, &c. Vide tamen *loc. cit.* rationem in contrarium AA. contraria sententiæ, uti & *num. 2.* limitationem nostrâ.

15. Observandum tamen circa hæc de infamia, quod crimen quamvis notorium evidentia rei seu notoreitate facti, etiam, cui in jure statuta est pœna depositionis (scelus est, si statuta sit in specie pœna Irregularitatis) non infamet simpliciter civiliter & canonicè, seu legaliter per respectum ad effectus legales, arcendo ab actibus legitimis per modum impedimenti ex se perpetui à jure inducti, sed etiam naturaliter, arcendo quasi naturaliter propter indignitatem, verbi gratiâ, à promotione ad Ordines, ab exercitio ministræ.

R. Lounen, Tract. IV. de Archidiaconis.

riòtum ecclesiasticorum, sed non nisi per modum impedimenti temporalis per poenitentiam & emendationem tollibilis. Suarez *de Censur. d. 48. sect. 2. num. 6.* Layman. *lib. 1. de irregular. cap. 4. num. 10.* Passer. *de elect. cap. 25. num. 562. & seq. Sylv. v. infamia. num. 11.* citantes Abb. in *cap. inquisitionis. de accus. num. 2.* Vide me ipsum *For. benef. part. 1. quæst. 343. & 344. &c.* Unde jam inferitur, Clericum notoriè concubinarium, vel adulterum, post peractam sufficientem poenitentiam, & vitæ emendationem posse celebrare, aliâque præstare. Quinimo notoreitas Juris, dum crimen solum notum per solam confessionem rei in iudicio coram Judice legitimo non sufficit ad inducendam infamiam juris, consequentisque illam effectus. Passer. *loc. cit. num. 275.* citans Sylv. *ubi antè.* Abb. in *cap. clericus. de iudicis. &c.* contra Navar. sed solum notoreitas juris, dum quis ex delicto dolo malo (qui, ut Sylv. *v. culpa.* est machinatio, calliditas, fallacia ad decipiendum alium adhibita) commisso, ita ut citra talem dolum non sufficiat etiam ignorantia crassa. Passer. *loc. cit. num. 569.* Sanch. *opus. lib. 6. cap. 3. dub. 6. num. 14.* damnatus per Judicem ordinarium (ita ut non sufficiat sententia arbitri, Sanchez *loc. cit. Passer. num. 570.* citans *L. quid ergo. de his qui notantur infamia*) sententiâ definitivâ (ita ut non sufficiat sententia lata in contumaciam; hæc enim non infamat) quæ transierit in iudicatum (qualis non est, dum interposita appellatio) dum pœna non est severior ordinariâ; tunc enim Judex censetur transgressisse super infamia. *cit. L. quid ergo. & ibi: Bartol.* Item dum pœna ex causâ extrinseca est melior ordinariâ, Vide me *loc. cit. q. 345.*

16. Observandum, quod quando famâ & clamor non à malevolis & maledictis, sed à providis & honestis non semel, sed sæpe pervenit ad aures Superioris contra aliquem subditum, Superior quasi nuntiante famâ, vel deferente clamore diligenter inquirere debeat in veritatem. Barbof. in *collect. ad cap. quando & qualiter. de accusat. num. 1.* Inquisitio autem non precedente famâ sit nulla & invalida; quia contra non infamatum non potest inquiri, Barbof. *loc. cit. num. 5.* citans Farinac. in *pr. crimin. part. 1. quæst. 9. num. 1. & seq. Sayr. clavi reg. lib. 12. cap. 10. num. 19.* Bonacof. *commun. crim. part. 3. v. diffamatio. Clar. lib. 5. §. fin. quæst. 6.* &c. ad procedendum enim procedere debet criminis diffamatio, quæ vicem accusationis obtinet. Barbof. *loco cit. num. 5.* citans Angel. *de malefic. v. fama publica.* Marant. *de ordin. iudic. part. 6. de inquisi. num. 19.* Farinac. in *pr. crimin. part. 1. quæst. 1. num. 50. &c.* & procedere sine diffamatione, & dirigere inquisitionem in peccatorem occultum, & ad detegendum ejus crimen interrogare testes, omni jure prohibitum esse, ait Torreblanc. *tract. de magia. lib. 3. de criminis punit. cap. 16. num. 26.* apud Barbofam *cit. num. 5.* Quinimo fama præcedens inquisitionem non sufficit, quod sit simplex, sed debet esse vehemens, & à clamorosa insinuatione procedens, sæpius ad iudicis aures perveniens, & talis, ut scandalum generaretur, nisi Judex inquireret. Barbofa *loc. cit. nu. 7.* citans Clar. *ubi antè. vers. quæro nunc.* Maranta *num. 10.* Farinac. *num. 5.* debetque hæc diffamatio procedere, sive Judex procedat ad partis querelam.

sive ex officio. Barbof. loco cit. num. 9. citato Farinac. ubi antè, n. 4. &c. qui etiam dicat, non credi Judici asserenti in inquisitione processisse famam, nisi de ea aliunde appareat per testes particulariter super dicta fama receptos. Specialiter verò hic observandum à Commillariis illis Archidiaconalibus, similibusque Visitatoribus, quod habet Barbofa loc. cit. num. 17. ex cit. cap. quandoque & qualiter, nimirum contra regulares non debere fieri inquisitionem, nullà præcedente infamiâ. Pro quo citat Duaren. reg. 208. limit. ult. (ubi etiam asserat, quod c. in singulis, de statu Monach. loquatur, quando illa inquisitio fit per Visitatores) Rodriguez q. regular. tom. 2. q. 19. art. 6. Item notandum, quod Barbofa subdit num. 18. citato Sigismundo à Bononia de elect. dub. 102. num. 5. Joseph à S. Maria in tribunal. religios. tr. 5. c. 6. nu. 1. &c. nimirum religiosos facilius amoveri posse à suis administrationibus, quàm alios clericos. Limitanda hæc ipsa tamen primò, ut non sit necesse præcessisse formam, dum crimen aliàs occultum vergit in perniciem spiritualem vel temporalem alicujus communitatis, verbi gratiâ, hæresis occulta, proditio civitatis, &c. Barbofa loc. cit. n. 12. citans Clar. ubi antè, vers. item scias, Navar. in man. cap. 25. num. 33. Guttier. q. can. lib. 1. quest. 11. ex num. 48. Farinac. cit. quest. 9. num. 14. Menoch. conf. 100. num. 63. & seq. &c. Secundò, ut teneat inquisitio, infamiâ non præcedente, dum pars non opponit de non præcedente fama. Barbofa loc. cit. num. 13. citato Claro ubi antè, vers. scias ulterius. Farinac. cit. quest. 9. num. 12. Menoch. de arbitr. lib. 1. quest. 78. num. 4. &c. Alias limitationes vide apud Barbofam loc. cit. num. 14. & 15. qui tamen nu. 16. ait: hodie communi ubique terrarum usu receptum est, ut Magistratus ad crimina punienda procedant etiam occulta, quæ probari possunt, nullà præcedente infamiâ, velex officio, vel ad Fiscalis denuntiationem. Pro quo citat Clarum lib. 5. s. fin. qu. 2. nu. 5. & qu. 6. nu. 1. Farinac. cit. qu. 9. à nu. 20. & hoc jure utitur Hispania. Unde Lessius de iure & iust. lib. 1. cap. 19. dub. 15. num. 132. ait, hanc praxin sustineri posse in delictis, quæ republicam turbare solent, & quando non tam ad punitionem proceditur, quàm ut bono communi consulatur, maleficia impediuntur, res publica criminibus purgetur.

Atque hæc pro rudi aliqua terminorum, & quorundam principiorum notione & explicatione in præfens sufficiant.

Questio 656. Archidiaconus an & qualiter concedere possit dimissorias &

Resp. primò prænotando hæc duo, literas dimissorias & commendatitias sumi quandoque pro eodem, & inter se confundi, uti fit in c. significasti, de off. Archid. juxta paulo post dicenda, esseque varias tam harum, quàm illarum species. Nam commendatitia accipiuntur primò pro literis testimonialibus, quibus simpliciter perhibetur testimonium de vita & moribus; & concedi possunt à Parocho, & Magistro scholarum, Fagn. in cit. cap. significasti, num. 2. juxta Tridentinum sess. 23. cap. 5. Dein pro literis testimonialibus, quæ promovendos ad Ordines de moribus ac vita simpliciter commendant Ordinarios. Quæ etiam dicuntur commendatitia pacifica à

Jo. And. in cap. fraternitati, num. 2. de cleric. non resid. concedunturque à Prælatis etiam inferioribus, modo habeant jurisdictionem quasi Episcopalem, ut Fagn. loc. cit. & nu. 26. juxta cit. cap. fraternitati. Verùm neque his hodie dum Ordinarios contenti esse debent, dum Innocentius XII. requirit pro Ordinibus suscipiendis ab Episcopo domicilii vel beneficii testimoniales de moribus & vita datas ab Episcopo originis. Sic quoque dimissoria accipiuntur primò pro illis, quæ dantur appellanti, & vulgò Apostoli nuncupantur L. dimissoria, ff. de verbor. signif. gl. in cit. cap. fraternitati, dicunturque tales; quia ad eum, ad quem appellatur, causa dimittitur. Fagnan. loc. cit. num. 4. citans Jo. Andr. in cap. fraternitati, num. 3. dum accipiuntur pro iis, de quibus in cap. 1. & 2. de Cleric. peregrin. quibus nimirum conceditur Clerico licentia peregrinandi, & is quasi dimittitur & absolvitur à potestate Episcopi, perhibeturque hunc in finem Clerico peregrinato testimonium de moribus, vita, & Ordinibus illius. Quæque etiam formata dicuntur, & quarum formulam addidit Nicænum Concilium, prout refertur cap. 1. dist. 73. quas minor Episcopo concedere nequit, cum, ut Jo. And. locis cit. num. 1. sint species quædam alienationis. Fagn. loc. cit. nu. 2. & 3. Denique accipiuntur pro iis literis, quæ non solum commendant subditum, sed & illi facultatem dant suscipiendi Ordines ab Episcopo alieno. Trident. sess. 23. cap. 10. quæ & ipsæ formata dicuntur à Concilio Niceno relato dist. 73. cap. 1. & 2. & à Trident. loc. cit. nu. 7. reverendæ dicuntur. Et de his in præfente procedit questio. Hinc

2. Resp. secundò: dictas dimissorias licentiales peregrinandi concedere nequit Archidiaconus; quia id superat potestatem omnium inferiorum Episcopo, juxta dicta immediate antè: inferior autem Episcopo est Archidiaconus, ut patet. Sed neque dimissorias ad suscipiendos Ordines ab Episcopo alieno concedere potest Archidiaconus, aut alius Episcopo inferior ob eandem rationem. Azor. Inst. mor. p. 2. l. 3. c. 14. q. 2. in fin. Fagn. cit. n. 2. juxta cap. quamvis, dist. 68. cap. extraneo. & cap. primatus, dist. 71. & cap. non oportet, de consecr. dist. 5. quos textus citat Fagnan. Et de Archidiacono in specie, quòd is eas sine expresso consensu Episcopi dare nequeat, est textus in cit. cap. significasti, quod licet utatur termino commendatitias, is tamen de his dimissorialibus accipiendus est, ut ostendit fuse Fagn. cit. num. 2. In quod cap. Layman. in paraphrasi ait: Archidiaconus sine consensu Episcopi literas dimissorias dare non potest; sed neque Clerici freti talibus literis absque licentia Episcopi datis Ordines accipere possunt, alioquin de executione Ordinum prohiberi possunt. Rationem etiam addit hisce expressis: quia per literas dimissorias derogatur juri Episcopali; quod habet ad ordinandum Clericos sibi subjectos. Quæ ipsa est causa, cur vacante sede (prout ipsum quoque ex Jo. And. ait Fagnan. loc. cit. nu. 3.) Capitulum dimissorias concedere nequit; quia jura Episcopalia successorii reservari debent. Et dein in notand. unic. addit idem Layman. si dimissoria sine consensu Episcopi ab Archidiacono vel Vicario generali data sint, pro non datis haberi debent, ita ut poena & inhabilitates incurrantur, de quibus se dixisse ait in cap. 2. de tempor. ordinata in 6.

3. Sed